

Mi a meta-metafizika?

Olvasnivaló: David J. Chalmers, David Manley & Ryan Wasserman eds.: *Metametaphysics – new essays on the foundations of ontology* (2009) OUP, 529 pages
András Ferenc 2020. május

A könyvben szereplő tanulmányok szerzői:

Karen Bennett, Cornell University
David J. Chalmers, Australian National University
Matti Eklund, Cornell University
Kit Fine, New York University
Bob Hale, University of Sheffield
John Hawthorne, University of Oxford
Eli Hirsch, Brandeis University
Thomas Hofweber, University of North Carolina at Chapel Hill
David Manley, University of Southern California
Kris McDaniel, Syracuse University
Huw Price, University of Sydney
Jonathan Schaffer, The Australian National University
Theodore Sider, New York University
Scott Soames, University of Southern California
Amie L. Thomasson, University of Miami
Peter van Inwagen, The University of Notre Dame
Crispin Wright, University of St Andrews and New York University
Stephen Yablo, Massachusetts Institute of Technology

Tartalom:

1. David Manley bevezető tanulmánya a könyv többi írására reflektál.
2. Karen Bennett: Composition, Colocation, and Metaontology /38
3. David J. Chalmers: Ontological Anti-Realism /77
4. Matti Eklund: Carnap and Ontological Pluralism /130
5. Kit Fine: The Question of Ontology /157
6. Bob Hale and Crispin Wright: The Metaontology of Abstraction/ 178
7. John Hawthorne: Superficialism in Ontology / 213
8. Eli Hirsch: Ontology and Alternative Languages / 231
9. Thomas Hofweber: Ambitious, Yet Modest, Metaphysics / 260
10. Kris McDaniel: Ways of Being / 290
11. Huw Price: Metaphysics after Carnap: The Ghost Who Walks? / 320
12. Jonathan Schaffer: On What Grounds What / 347
13. Theodore Sider: Ontological Realism / 384
14. Scott Soames: Ontology, Analyticity, and Meaning: the Quine–Carnap Dispute / 424
15. Amie L. Thomasson: Answerable and Unanswerable Questions / 444
16. Peter van Inwagen: Being, Existence, and Ontological Commitment / 472
17. Stephen Yablo: Must Existence-Questions have Answers? / 507

A meta-metafizika egy elméletről szóló elmélet. Először fölvázolom azt az elméletet, a metafizikát, amelyre vonatkozik, majd a meta-metafizika főbb értelmezéseit mutatom be. Ez egy merőben új kutatási terület, ahol az egyes irányzatoknak ez idáig nem alakult ki bevett taxonómiája. Ahogy ezeket az irányzatokat, felfogásokat bemutatom, az saját jelenlegi értelmezésem alapján.

1. Mivel foglalkozik a metafizika?

A metafizika a valóság (végső) alapjaival foglalkozik, melynek célja a fogalmi megértés, nem pedig a méréseken, számításokon alapuló előrejelzés. A metafizika ilyeneket kérdez:

(i) a közönséges, mindennapi, fizikai tárgyakon – élőlények és élettelen tárgyakon – kívül, és esetleg a tudomány által feltételezett olyan tárgyakon kívül, mint az elektronok vagy fotonok, léteznek-e absztrakt entitások is, mint pl. tulajdonságok vagy a számok?

(ii) Egy másik hasonló probléma. Négy alapvető fizikai kölcsönhatást ismerünk: erős és gyenge kölcsönhatás, elektromágneses kölcsönhatás, valamint a gravitáció. Ezek mifajta létezők: univerzálék vagy partikulárek? Utóbbi esetben feltételezhetjük, hogy létezésük valamiféle közvetítők (gluonok, fotonok stb.) kicserélésére vezethető vissza, és ekkor talán a kölcsönhatások is egyedi, tér-időbeli fizikai tárgyak, azaz konkrét partikulárek. Ekkor azonban odavész a kölcsönhatások általános magyarázó jellege, ami elfogadhatatlan. Esetleg próbálkozhatunk trópuselméleti megoldással, akkor viszont előbukkan a „hasonlóság” mint univerzálé – amint erre Russell fölhívta a figyelmet anno. Trópuselméleti megoldás alkalmazása esetén tehát továbbra is hinnünk kell valamiféle univerzálé létezésében, csak az univerzálék számát csökkentettük, de nem az egyáltalában való létezésüket.

(iii) Egy kérdés, melyet sok metafizikus vizsgál, a rész és egész viszonya. Mikor alkot több kisebb rész együtt egy egészet, egy újabb létezőt? Szerintem ez egyáltalán nem filozófiai kérdés, és nem is lehetséges rá általános filozófiai válasz. Hiszen, hogy bizonyos atomok mikor alkotnak vegyületet, és bizonyos anyagok összekeveréséből, mikor keletkezik egy új anyag, azzal kémia foglalkozik. Arra is a kémia ad választ, hogy mi a különbség az elegy és a vegyület között, ezt nem lehet filozófiai érvekkel kispekulálni. Sem az atombomlás vagy egyesülés törvényszerűségeit, melyet az atomfizikai vizsgál. Ennek ellenére számos filozófus állást foglalt a rész és egész vitájában. Némelyek szerint (pl. Cian Dorr) a részek soha nem alkotnak egészet, valójában csak elemi objektumok léteznek, mások szerint épp ellenkezőleg, a részek bármely kombinációja alkothat egy újabb egészet (David Lewis), megint mások szerint csak bizonyos fajta struktúrák tekinthetők egésznek (pl. Peter van Inwagen szerint élőlények léteznek, de változékony élettelen fizikai tárgyak, pl. asztalok és székek nem.)

(iv) Metafizikai probléma az idő létezése és természetének a kérdése. A jelenen kívül vajon létezik-e a múlt és jövő is?

(v) Ide tartozik az okság fogalma és természete – vajon van-e minden eseménynek, vagy bármely dolog létezésének oka? Létezik-e szabad akarat és egyáltalán mit jelent a szabad akarat? Az okság fogalma nem szerepel a fizikában – bár talán szerepel a szabályozástechnika „átviteli tag” vagy „fekete doboz” fogalmában. Épp úgy nem használja a fizika a „szükségszerűség” fogalmát sem, ami viszont szerteágazó filozófiai-metafizikai viták tárgya manapság. Vajon a potencialitás, vajon az un. diszpozíciós fogalmak alapozzák meg a lehetőség és a lehetséges körülmények (világok) fogalmát, vagy épp fordítva? Melyik közülük az alapvetőbb, melyikre épül a másik?

(vi) Az egyik legnehezebb metafizikai probléma az agy és az elme viszonya, és az ehhez kapcsolódó további kérdések.

(vii) Az egyik legrégebbi metafizikai kérdés, Isten léte, mint a világ létezésének és természetének és számos egyéb kérdésnek, pl. a „jószág” fogalmának, végső magyarázata. Némelyek szerint el is utasíthatjuk a kérdést, mondván, hogy nem tudjuk miről beszélünk, a kérdés értelmetlen, és így megválaszolhatatlan. (A Szent Tamás által fölsorolt isteni attribútumok sajnos kétséges, hogy pusztán

egyetlen létezőt határoznak meg, azon felül az attribútumok ellentmondásmenetessége sem nyilvánvaló.)

Nem tartoznak a metafizika tárgykörébe a bizonyossággal, tudással, a tudomány természetével, az igazsággal és igazoltsággal, esztétikával és etikával, történelemmel, politikával kapcsolatos vizsgálódások.

Úgy fogalmaztam korábban, hogy „A metafizika a valóság (végső) alapjaival foglalkozik.”. Ez azonban felettébb homályos megfogalmazás. Mit jelent „a valóság végső alapja” kifejezés? Hogyan kell ezt érteni? Ennél a kérdésnél is lényegesebb azonban az, hogy ez a megfogalmazás un. ontológiai szemléletű, a valóságról kíván mondani valami lényegeset. Ugyanezt a problémát azonban meg lehet közelíteni ismeretelméleti szemlélettel is, és úgy jobban érthető. A metafizika tárgyát úgy is megragadhatjuk, hogy a metafizika a mindennapi nyelvbe és részben a tudomány hallgatólagos előfeltevéseibe beágyazott, nyilvánvalónak tekintett, alapvető hiteinkkel foglalkozik. Egyrészt igyekszik felszínre hozni ezeket a hiteket, másrészt megvizsgálja a köztük lévő valós vagy vélt ellentmondásokat. (Lásd deskriptív és revizionista metafizika.)

2. Ontológia

Az ontológia valamilyen tárgyterület fogalmi rendszerével foglalkozik. A filozófia esetén ez a tárgyterület a valóság egésze, és az ontológia tárgykörébe tartoznak a 'lét' igével kapcsolatos logikai-filozófiai vizsgálódások is. (Lásd több korábbi írásomat, legutóbb Inwagen Quine felfogásáról.) Megjegyzem, hogy sokan az ontológiát a metafizika szinonimájának tekintik (pl. Tózsér Metafizika könyve), én az ontológiát a metafizika részének tekintem.

Az ókortól kezdve háromfajta metafizikai álláspont jelenik meg a valóság fölépítésével kapcsolatban. Az első szerint a valóság valójában egyetlenegy összefüggő egész, a különálló részek létezése megtévesztő látszat. A második szerint a valóság valamilyen szempontból egyetlen fajta létező: tűz vagy víz, elvont anyag vagy érzet-adat stb. A harmadik, többségi álláspont szerint azonban a valóság sokszínű, a világ számos fajta dolog összessége (ez nem zárja ki, hogy ezek a fajták egymásra épüljenek). A világon lévő dolgokat különböző megfontolások alapján csoportosíthatjuk. Ezek a csoportok hierarchikus rendszert alkotnak, és a rendszer különböző szintjein elhelyezkedő összességeket (tekinthetjük ezeket halmazoknak vagy osztályoknak is) ontológiai kategóriáknak nevezik. Célszerű kikötni, hogy ezek az összességek (halmazok) ún. fa-struktúrát alkossanak, és feltételezni, hogy a felosztás teljes és diszjunkt halmazokból áll, azaz minden dolog beletartozik egy és csak egy kategóriába. Egyes vélemények szerint a vitatott létezésű dolgokra is ki kell terjedjen egy jó kategóriarendszer. Az, hogy minden létező - minden ami van és esetleg minden ami elképzelhető - beletartozik egy olyan kategóriába, ami válasz arra a kérésre, hogy mi az a dolog, egyáltalán nem nyilvánvaló feltevés. Hiszen azt állítja, soha nem találkozhatunk olyan dologgal, amit nem fed le valamelyik már ma ismert fajta kategóriánk. Az is vitatott kérdés, hogy a fa-struktúra tetején lévő gyökérponthoz magához is tartozik-e egy legfelsőbb kategória (pl. létező). A legelső ilyen kategóriarendszert Arisztotelész dolgozta ki, ő tíz kategóriát állított föl. Később mások több, nagyon különböző ontológiai kategóriarendszerrel álltak elő. A témával később részletesen foglalkozom. (Korábban már ismertettem Amie Thomasson kategória rendszerét.)

Ha valaki matematikai platonista, akkor esetleg azt fogja mondani, hogy a számok léteznek, és az absztrakt partikulárek kategóriájába tartoznak. (A számoknak sok más értelmezése is ismeretes.) Ha viszont valaki ebben a kérdésben nominalista, akkor szerinte a számok nem léteznek önálló joggal,

hanem valójában jelpéldányok ekvivalencia-osztályai (=jelek) ekvivalencia-osztályainak nevei. Más álláspont szerint a számok épp olyan fiktív létezők, miképpen a regényalakok. Mindez most azért érdekes számunkra, mert a számokkal kapcsolatos metafizikai álláspont megfogalmazható olyan módon, hogy rögzítjük, hogy a számok milyen kategóriába tartoznak. A filozófusok által pártolt ontológiai kategóriarendszerek így alkalmasak alapvető metafizikai hitek kifejezésére olyan módon, hogy valamely ontológiai kategória ürességét állítjuk vagy tagadjuk. (pl. léteznek vagy nem léteznek univerzálék.) Ezek után a következő kérdés merül föl. Vajon a különféle ontológiai kategóriarendszerek közötti választás mi alapján történjen? Van-e ezek között egy egyedüli helyes, vagy több is elfogadható közülük, esetleg mindegyik jó, amelyik nem ellentmondásos? Esetleg a különféle ontológiai kategóriarendszerek választása nem más mint nyelvi keretek közötti választás, ezért az ezzel kapcsolatos viták semmiféle ismeretértékkel nem bírnak, csupán a nyelvhasználatról szóló színes beszámolók.

Az ontológiáknak számos gyakorlati irányzata van, melyek közvetve kapcsolódnak a filozófiai ontológiához és annak kérdésselvetéseihez. Ebből a szempontból a metafizika egyáltalán nem tekinthető értelmetlen szócséplésnek, hiszen a metafizikának része az az ontológia, amelyből a szakmai ontológiák, formális ontológiák is kifejlődtek.

3. Mivel foglalkozik a meta-metafizika?

Mint említettem, a meta-metafizika egy elméletről szóló elmélet. Az elmélet jelen esetben a metafizika vagy annak egy része, az ontológia. A meta-metafizika ezeknek a területeknek a kérdéseit és válaszait vizsgálja, mintegy kívülről nézve. Ilyeneket kérdez, ilyen álláspontokat fogalmaz meg:

(i) Értelmesek-e a metafizikai kérdések egyáltalán? Ha nem, akkor a filozófiai feladata abban áll, hogy belássuk, a metafizikai kérdések álkérdések, illegitim használatai a nyelvnek, ne kérdezzünk ilyen jellegű értelmetlenségeket. Ide tartozik az az álláspont is, ha úgy véljük a metafizikai kérdések túl vannak az emberi megismerés lehetőségein, örök homályban maradnak, mert rájuk nem adható ellentmondásmentes válasz. (Á la Kant, aki megelőlegezte a meta-metafizikai kérdésfeltevést.)

(ii) A metafizikai viták értelmesek pusztán logikai nézőpontból, de valójában fölösleges, verbális viták, nincsen valódi tartalmuk, szóhasználatok közötti csatározások. Ökölbe szorítom a kezem, azaz behajtom az ujjaimat. Keletkezett-e ezzel egy új tárgy? (Eli Hirsch példája.) Létezik-e az asztal, vagy csak parányi anyagi részeknek egy bonyolult struktúrája? Úgy tűnik, az ilyen viták arról szólnak, hogy miként írjuk le bizonyos helyzeteket, és nem arról, ahogy a dolgok vannak. Ugyanakkor az Isten létéről szóló vitákat csak kevesen tekintik verbális természetűnek.

(iii) A metafizikai kérdések könnyen megválaszolhatók. Némelyek szerint pl. abból, hogy három alma van az asztalon, következik, hogy léteznek számok, vagy abból, hogy Hanna egyre magasabb, az következik, hogy létezik a magasság, mint tulajdonság. Ugyanakkor fordítva is gondolkozhatunk. Az érv azt is alátámaszthatja, hogy számok vagy tulajdonságok nem léteznek, hanem csak azok hordozói.

(iv) A metafizikai viták értelmesek, tartalmasak, és logikai-fogalmi elemzéssel – legalábbis részben – megválaszolhatók. Ide sorolható némelyik tradicionalista (nem analitikus) megközelítés is. lásd:

<http://lexikon.katolikus.hu/M/metafizika.html>

(v) A metafizikai viták értelmesek, tartalmasak, és olyan módon dönthetők el, hogy megvizsgáljuk mely válaszok illeszkednek legjobban sikeres tudományos elméleteinkhez, melyik metafizikai álláspont nyújtja a legtermékenyebb fogalmi keretet a tudomány számára. (Quine)

(vi) A metafizikai viták értelmesek, tartalmasak, de nehézségük következtében csak kontemplációval, esetleg misztikus megvilágosodással kaphatunk adekvát válaszokat rájuk, melyeket olykor még diszkurzív nyelvi formába megfogalmazni is nehéz, vagy egyenesen lehetetlen.

Utóbbi megközelítés kívül esik az analitikus filozófiai irányzaton.

A meta-metafizika központi kérdése tehát az, hogy a fent említett metafizikai kérdésekre, problémacsoportokra adható-e konkluzív válasz, és a válasz rendelkezik-e ismeretértékkel? Tapasztalati tény, hogy a filozófia története mindezidáig nem mutat ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban a konvergencia irányába. Úgy tűnik, bár az egyes álláspontok egyre cizelláltabbak – némelyik esetben még precíz formális logikai, matematikai nyelvi elemeket is tartalmaznak – az álláspontok nem közeledtek egymáshoz. Mindez azonban nem szabad, hogy elkésérítsen minket, hiszen a filozófia él és virul.

4. Néhány megjegyzés

4.1 Úgy tűnik a viták verbális természetűek, az eltérő metafizikai álláspontok csak az alkalmazott terminológiában térnek el egymástól. pl. John és Ted, egy angol és egy amerikai gyerek párbeszéde.

John: A focilabda kerek és legtöbbször fekete – fehér.

Ted: Nem, a focilabda tojásdad alakú, és többnyire barna.

A vitázok két különböző angolt beszélnek, John angol-angolt, Ted viszont amerikai-angolt. Saját nyelvén mindkettejüknek igaza van, amit ha fölismernének, felhagynának a vitával.

Második példa:

Alf: Ez az üveg egy csésze.

Betty: Nem így van, a csészék nem készülnek üvegből.

Most egyazon nyelven beszélnek a vitázók, de másként értelmezik a „csésze” fogalmát. A tényeket egyformán látják, csak másképp írják le. A harmadik példában két filozófus vitatkozik.

David Lewis: A szobában öt dolog van, egy asztal és négy szék, és azon felül természetesen a bútorok elemi alkotórészei is a szobában vannak.

Peter van Inwagen: Tévedsz barátom, a szobában csak milliárdnyi apró elemi rész van, de olyan összetett tárgyak, olyan dolgok amire te gondolsz, nem léteznek. Ugyanis azok változékony tárgyak, a változékony tárgyak létezésének feltevése pedig ellentmondásra vezet, ergo változékony tárgyak, nem léteznek, így székek és asztalok sem léteznek, csak azok alkotórészei.

Vajon ebben az esetben is szavakról vitatkozik a két filozófus? Talán a dolog fogalmát használják különböző értelemmel, és ezért nem értenek egyet? Vajon minden metafizikai vita ilyen verbális természetű? Ha Isten létéről vitatkoznak, akkor is szavak jelentésén vitatkoznak?

4.2 Úgy tűnik a válaszok nyilvánvalóak – Az ujjaim száma véges, ergo létezik egy szám. Ugyanakkor fordítva is érvelhetünk, ilyen módon ugyanis fölöslegessé válik a számok létének feltételezése, hiszen ha valamiből csak véges sok van, azt kifejezhetjük elsősorú, azonosság-predikátumot tartalmazó logikai formulával, ami lehet hogy nagyon bonyolult lesz, de elvileg megfogalmazható. (Yablo, Hofweber)

4.3 Két deflacionista álláspont veszélyezteti a mostanában domináns realista álláspontot.

Erős deflacionisták (Strong deflationism): Carnap, Wittgenstein, Austin, Rorty, Ryle and Putnam, újabban Peacocke, Sosa, Sidelle, Hirsch. Szerintük a metafizikai viták visszaélések a

nyelvhasználattal, félrevezetőek vagy sekélyesek, pusztán szócséplések, a vitáknak nincsen valódi tétje, mert nincsen eldönthető igazságtartalma.

Gyöngye deflácionista (Mild deflationism): Thomasson. A viták értelmesek, de könnyen eldönthetőek nyelvi-fogalmi elemzéssel, mivel pusztán a fogalmi hálóról vitatkozunk, és nem tényekről.

4.4 Reformjavaslatok: a metafizikai viták értelmesek, és a válasz egyáltalán nem triviális.

Kris McDaniel a kortárs metafizikák fő áramának központi tézisének vitátja, miszerint a létezés fogalma egyjelentésű. Martin Heidegger nyomán úgy véli, hogy bár a 'lét' és a 'van' lehet azonos jelentésű, ebből azonban nem következik, hogy egy kalapács, vagy a jóság, vagy Szókratész létezése ugyanazt jelenti. Ezeknek a különálló létezési módoknak a léte alapvető, visszavezethetetlen, és a létezés általános fogalma ezek szubszumálásával (külsődleges egyesítésével) jön létre, és nem fordítva, az általános létezés fogalom részterületekre való alkalmazásával, ahogy Quine és követői gondolják.

Kit Fine szerint, az ontológia döntő kérdése nem a változók használata – ő is Quine szemléletével vitatkozik – hanem, az a kérdés, hogy mi az ami valóságos. Fine elveti a nehézsúlyú ontológiai állításokat, és a pihékönnyű hétköznapi létezési állítások közötti különbségtevést. Ha két ember megházasodott, akkor ők egy párt alkotnak; ha nincsenek koboldok, akkor a koboldok száma nulla. Az elsőből az következik, hogy léteznek párok, a másodikból pedig az, hogy léteznek számok. Nyilvánvaló, hogy az ujjam része a kezemnek, következésképpen léteznek egészek, melynek részei vannak, és a kérdés sarokpontja a létezés – Kit Fine szerint.

Jonathan Schaffer az ezeréves arisztotelészi hagyományt követi. Nem az a lényeg szerinte, hogy mi létezik és mi nem, hanem az, hogy mi az, ami alapvető létező, hogyan függ a dolgok létezése egymástól, hogy épülnek egymásra a létezés rétegei.

Thomas Hofweber más úton halad. Szerinte a hétköznapi nyelvben a változók (névmások) használata többértelmű. Tekintsük a következő mondatot: „Van valaki, akit mindketten csodálunk.” A mondat tárgyalási univerzum alapú olvasatában, ebből az következik, hogy az univerzumnak megfelelő halmaznak van egy z eleme, melyre mindkettőnk (x,y) esetén igaz, hogy x -csodálja- z -t ÉS y -csodálja- z -t. Egy másik olvasat viszont semleges a létezéssel kapcsolatban. Utóbbi esetben a mondatot az is igazolja, ha mindketten csodáljuk Sherlock Holmes-et. Kicsit pontosabban a két szemlélet így fest, bevezetve, hogy $a = \text{Sherlock Holmes}$:

- (a) Van valaki, akit mindketten csodálunk. --> Van olyan z , hogy x -csodálja- z -t ÉS y -csodálja- z -t
- (b) Van valaki, akit mindketten csodálunk. --> x -csodálja- a -t ÉS y -csodálja- a -t

Hofweber szerint a második eset akkor is érvényes ha $a = \text{Sherlock Holmes}$, az első viszont nem, mert nincsen olyan eleme a tárgyalási univerzumnak, melynek Sherlock Holmes a neve, következésképpen a klasszikus logika szabályai szerint az első esetben a behelyettesítés tilos. Hofweber nyilván az objektum értékelési és a behelyettesítési kvantifikáció különbségére bázisoz. Attól tartok tévesen. A különbség látszólagos, amennyiben a tárgyalási univerzum megszámlálható számosságú. Más esetben pusztán a szintaxis és szemantika szemléleti különbségéről van szó. Ruzsa Imre, egykori logikaprofesszorom csóválta volna a fejét, ha e kettőt valaki ilyen módon állítja szembe. Az ontológiai vitákat nem lehet ilyen olcsón megúszni.

5. Záró megjegyzések

A könyv tanulmányai – nekem úgy tűnik – nem csak vitatkoznak egymással, hanem számos kérdésben egyetértenek – cáfolva ezzel, hogy a mainstream analitikus filozófusok (többsége) semmiben sem tudott megegyezni. Vegyük ezeket röviden sorra.

1. Valamennyien elutasítják a meinongiánus ontológiát, ahol minden névnek van referenciája, csak a nem létező objektumokra hivatkozó neveknek a referenciája más ontológiai státuszú. Lásd erről Francesco Berto könyvét a nemlétező objektumokról „Existence as a Real Property” – The Ontology of Meinongianism. Ezzel az elutasító állásponttal egyetértek.

2. Bármennyire is elvont, nagyon nehezen érthető kérdésekről írnak a tanulmányok szerzői, álláspontját mindegyik filozófus igyekszik a lehető legvilágosabban, több oldalról megvilágítva, logikus érveléssel alátámasztva bemutatni, azaz mindegyik tanulmány az ún. analitikus filozófiai mozgalom követője. Ennek az irányzatnak számos gyengesége, egyenetlensége van. Sajnos itt is gyakran jelennek meg olyan írások, melyek alapvető tévedéseket tartalmaznak, és sokszor öncélúak, fecsegőek egyes írások elemzése, érvelései, mégis van ennek az irányzatnak egy kitüntetett, döntő előnye riválisaival szemben: bármilyen filozófiai gondolatot, ami egyáltalán megfogalmazható érvelő, világosságra törekvő stílusban, képes magába olvasztani, és annak esetleges értékeit továbbgondolni. Lásd pl. Kris McDaniel írásában a Heidegger-interpretációt, vagy pl. Amie Thomasson más írásában fölhasználja Roman Ingarden és Edmund Husserl gondolatait. Annyi tehát bizonyosnak tűnik, hogy az analitikus mozgalom követői, ha botladozva is, de alapvetően jó nyomon haladnak.

3. Ezek az ontológiák - talán csak Kris McDaniel felfogását leszámítva - mind ún. harmadik személyű ontológiák, miközben a tudatoknak első személyű ontológiája van (v.ö. John Rogers Searle: *Elme, nyelv és társadalom, a való világ filozófiája /Mind, language and society. Philosophy in the real world/* (2000) Bp. Vince kiadó c. könyvét. A harmadik személyű/első személyű ontológia Searletől származó fogalmát ismertnek tételezem föl.) A harmadik személyű ontológiák nézőpontjából a kávénak van egy sajátos kémiai összetétele, és az azt megivó ember testi működése is jól leírható orvosi, biológiai fogalmakkal, beleértve az agyműködését is, amikor a kávé ízét megérzi. Viszont ebből a nézőpontból a kávé ízének sajátos, szubjektív íze, filozófiai műszóval „kváléja” nem létezik. Nem létezik akarat sem, csak inger-válasz reakciók, az „én” fogalma is elenyészik az agyműködésben valamint a viselkedés leírásában. Az öntudat szubjektív fogalma sem része a harmadik személyű ontológiának. A harmadik személyű ontológiák dimenziójában a tudat nem is létezik, csak az agyműködés. Ennek fordítottja (konverze) az, hogy a tudat, a szubjektum dimenziójából nézve viszont a „külső” világ tűnik érzet-adatokból álló konstrukciónak. (Mint említettem, a tudatnak első személyű ontológiája van.) A két szemlélet nem zárja ki egymás, hiszen ezek más-más vonatkoztatási rendszerben (dimenzióban) megfogalmazott állítások.

Vannak tudományok melyeknek határtalan perspektívái vannak. Ilyenek pl. a mérnöki tudományok, a társadalomtudományok vagy a matematika. Ezzel szemben az elméleti fizika és a filozófia metafizikának nevezett része nem ilyen. Ezeknek a története egyszer véget ér, amint megválaszolják alapkérdéseiket. Bizonyos vagyok benne, hogy eljön ez az idő. Ekkortól kezdve csak újabb és újabb, korszerűbb nyelvű, jobban érthető és tanulható formában írják újra a metafizika és elméleti fizika könyveket. A tanulók dolga pedig az abban foglaltak elsajátítása lesz. Ettől még ezek épp olyan érdekes stúdiumok maradnak, mint manapság a klasszikus fizika vagy az euklideszi geometria tanulmányozása, melyek élő, ám alapjaiban lezárt területek. Persze csak azoknak, akik szeretnek szabatosan, logikusan gondolkodni. A meta-metafizika segíti ezt a kívánatos fejlődést.

A szöveg innen letölthető: <http://ferenc.andrasek.hu/blog/pdf/metametaphysics.pdf>